

Narada obywatelska o kosztach energii

SCENARIUSZE

Bardzo dziękujemy za chęć zorganizowania narady lokalnej o kosztach energii!

Poniżej znajdziesz dwa rodzaje scenariuszy - wybierz właściwą dla siebie wersję:

- SAMORZĄDOWA NARADA LOKALNA - dla spotkań organizowanych przez samorząd lokalny lub lokalne instytucje współpracujące z samorządem;
- NARADA LOKALNA organizowana oddolnie - dla tych realizowanych przez osoby, które chcą porozmawiać o temacie w swojej społeczności (np. przedstawiciele i przedstawicielki rad seniorów, UTW, kół gospodyń wiejskich, bibliotek, parafii, szkół, uniwersytetów, kół naukowych, rad mieszkańców, organizacji społecznych lub innych liderów i liderki lokalne).

Scenariusze są wariantowe, co oznacza, że przygotowane są w taki sposób, by zapewnić jak największą elastyczność, biorąc pod uwagę zasoby, którymi dysponujesz (czas, zespół, środki finansowe, doświadczenie). W wersji skróconej spotkanie może trwać ok. 2,5 godziny, jednak jeśli masz możliwości, możesz zorganizować nawet dwudniowe spotkanie. Dopasowywanie scenariuszy do swoich możliwości może oznaczać dwie czynności:

- rezygnację z nieobowiązkowych elementów - w scenariuszach zaznaczyliśmy (na różowo) bloki z aktywnościami, które ewentualnie można ominąć;
- dopasowywanie czasu bloków z aktywnościami do Twoich możliwości organizacyjnych - na razie większość bloków ma widełki czasowe; wewnątrz zadań znajdziesz czasy ich trwania, które pozwolą ci wybrać odpowiednią długość każdego bloku.

Przygotowując swoją, dopasowaną do indywidualnych możliwości wersję scenariusza, weź pod uwagę nasze odpowiedzi. Przeczytaj też uważnie cele każdej aktywności, by dobrze zrozumieć czemu ona służy i z czym wiąże się wariantowość czasu jej trwania.

Bardzo zachęcamy, aby pochopnie nie rezygnować z nieobowiązkowych elementów - każdy z nich wnosi dodatkową jakość dla osób uczestniczących i przestrzeń do pogłębionej dyskusji, a to ważny cel narad lokalnych. Zachęcamy też, aby w miarę możliwości wybierać pracę w grupach, a nie dyskusję na forum. Jest to bardziej wymagająca forma, szczególnie jeśli chodzi o moderację, ale jest też bardziej efektywna, jeśli chodzi o zbieranie opinii i dyskusję - szczególnie dla tych, którzy mają mniej śmiałości do wypowiedzania się w otwartej debacie.

Jeśli po przeczytaniu nasuną Ci się nowe pytania lub chciał(a)byś jeszcze coś skonsultować, skontaktuj się z nami: naradaoenergii@stocznia.org.pl, (22) 100 55 94, 500 141 428.

Życzymy owocnych narad!
Zespół Fundacji Stocznia

1. SAMORZĄDOWA NARADA LOKALNA - wskazówki do scenariusza

Do tego scenariusza przydatne będą dodatkowe materiały. Podstawowym pomocnikiem, przeprowadzającym przez kolejne etapy przygotowania i realizacji narady jest „10 kroków dobrej narady. Przewodnik dla osób organizujących i moderujących naradę lokalną o kosztach energii. Bardzo zachęcamy, by mieć go pod ręką i korzystać z niego na kolejnych etapach przygotowań i realizacji.

Inne niezbędne materiały:

Takie, które pomogą Ci przygotować się do spotkań:

- Poradnik „Narada samorządowa - kogo zaprosić i jak przygotować diagnozę dot. ubóstwa energetycznego?”
- Poradnik „Narada obywatelska o kosztach energii – jak można się w nią włączyć i o czym będziemy rozmawiać?” – kompendium wiedzy o procesie i problemie ubóstwa energetycznego

Takie, które wykorzystasz podczas narady - są one zaznaczone w scenariuszu **na niebiesko**:

- prezentacja powerpoint
- dwa nagrania: (1) Czym jest ubóstwo energetyczne?, (2) Rozwiązania dla zmniejszenia ubóstwa energetycznego
- dwa rodzaje plansz do ćwiczeń: (1) osoby, (2) rozwiązania

Do scenariuszy trzeba jeszcze dodać **przerwy**, które powinny być mniej więcej co 1,5 godziny, przy czym jeśli spotkanie jest całonocne, warto zrobić dłuższą przerwę pośrodku i zapewnić posiłek osobom uczestniczącym. Przerwy są wliczone w czas spotkania, ale nie są uwzględnione w rozpisce.

Poniżej znajdziesz jeden długi scenariusz, zawierający różne warianty, które zależą od Twoich możliwości (finansowych, dostępności miejsca, moderatorów, liczby uczestników). Aby ułatwić Ci odnalezienie się w możliwościach i ostateczny wybór, zaproponowaliśmy trzy wersje bazowe. Zakładamy, że scenariusz można przeprowadzić w wersji krótkiej i informacyjnej, w wersji jednodniowego spotkania warsztatowego lub w wersji dwudniowej, pogłębionej. Każda z wersji może mieć różne warianty długości - co widoczne jest w widełkach czasowych dla poszczególnych bloków aktywności.

Wersja skrótowna	Wersja podstawowa (jednodniowa)	Wersja rozszerzona (dwudniowa)
Otwarcie, przywitanie obecnych 5-10 minut	Otwarcie, przywitanie obecnych 5-10 minut	Otwarcie, przywitanie obecnych 5-10 minut
Dlaczego się spotykamy 10 minut	Dlaczego się spotykamy 10 minut	Dlaczego się spotykamy 10 minut

Nagranie: Czym jest ubóstwo energetyczne? + dyskusja 25 minut	Skojarzenia z tematem ubóstwa energetycznego 15 minut	Skojarzenia z tematem ubóstwa energetycznego 15 minut
Nagranie: Rozwiązania dla zmniejszenia ubóstwa energetycznego + dyskusja 25 minut	Nagranie: Czym jest ubóstwo energetyczne? + dyskusja 25-60 minut	Nagranie: Czym jest ubóstwo energetyczne? + dyskusja 60 minut
Pogłębienie dyskusji o rozwiązaniach 40 minut	Diagnoza problemu w samorządzie 30 minut	Diagnoza problemu w samorządzie 60 minut
Werdykt po naradzie 10 minut	Diagnoza - perspektywa indywidualna 30-90 minut	Diagnoza - perspektywa indywidualna 90 minut
Podsumowanie 15 minut	Nagranie: Rozwiązania dla zmniejszenia ubóstwa energetycznego + dyskusja 25-35 minut	podsumowanie, zamknięcie dnia 15 minut
	Pogłębienie dyskusji o rozwiązaniach 40-120 minut	otworenie drugiego dnia spotkania 10 minut
	Werdykt po naradzie 10 minut	Nagranie: Rozwiązania dla zmniejszenia ubóstwa energetycznego + dyskusja 20-35 minut
	Podsumowanie 15 minut	Pogłębienie dyskusji o rozwiązaniach 60-120 minut
		Werdykt po naradzie 10 minut
		Podsumowanie 15 minut
2,5 godz. (wliczając 15 minut przerwy)	4 - 8 godzin (wliczając przerwy, w krótszej wersji 2x15 minut, w dłuższej wersji, dodając przerwę obiadową)	6-9 godzin (wliczając w oba dni przerwy 2x15 minut oraz przerwę obiadową, niewpisane do scenariusza)

SAMORZĄDOWA NARADA LOKALNA - SCENARIUSZ

godz.	czy opcjonalne	temat	wyjaśnienie	podpowiedzi dla organizatorów
5-10 minut		otwarcie, przywitanie obecnych	<p>Przywitaj wszystkie osoby, które przybyły na spotkanie. Poproś o krótkie przedstawienie się: imię, nazwisko + ewentualnie funkcja publiczna sprawowana w gminie. W zależności od wielkości grupy zdecyduj, czy dasz możliwość każdej z osób na przedstawienie się, czy tylko przedstawiś jako moderator/moderatorka osoby pełniące określone funkcje na spotkaniu - przy dużej grupie (powyżej 20 osób) przedstawianie się może zabrać więcej czasu i straci sens.</p> <p>Opisz pokrótce kwestie techniczne:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● przestrzenie i strefy spotkania (miejsce z materiałami, formularzami, ankietami, stanowisko z opieką nad dziećmi, strefę z napojami lub cateringiem, toalety) ● streaming, nagrywanie spotkania czy zdjęcia ● wsparcie techniczne, obecność wolontariuszy itd. <p>Określ pokrótce zasady spotkania:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● dobrowolność (każda osoba uczestniczy i wypowiada się na spotkaniu z własnej woli i w każdym jego momencie może je opuścić); ● mówienie pojedynczo (staramy się nie wchodzić sobie w słowo, zgłaszamy się z chęcią zabrania głosu); ● szacunek (szanujemy się nawzajem, nie oceniamy siebie, odnosimy się jedynie do wypowiedzi danej osoby, a nie do niej samej); ● czas (pracujemy zgodnie z zaplanowanym i przedstawionym grupie harmonogramem). 	<p>Ważne, aby na początku krótko powiedzieć o roli moderatora/moderatorki, czyli osoby prowadzącej spotkanie. Jego/jej rolą jest to, aby spotkanie przebiegło zgodnie z harmonogramem i aby jego cel został osiągnięty. Taka osoba nie ocenia wypowiedzi, pomysłów, rozwiązań, stara się ułatwiać dyskusję.</p> <p>Jeżeli podczas spotkania będziesz robić zdjęcia lub prowadzić jego streaming, zadбай o to, by osoby uczestniczące wiedziały o tym i wyraziły na to zgodę pisemnie (np. podpisując się pod specjalnym oświadczeniem przy wejściu na spotkanie).</p> <p>Zasady spotkania dobrze spisać na flipcharcie, żeby móc się do nich odwoływać w trakcie. Pamiętaj, aby dopytać, czy osoby uczestniczące chciałyby uzupełnić listę zasad o jakąś dodatkową - ważne, by taka dodatkowa zasada spotkała się z akceptacją całej grupy.</p>
10 minut		Dlaczego się spotykamy	<p>Przedstaw grupie cele spotkania:</p>	<p>Cele spotkania i opowieść o projekcie znajdziesz na slajdach przygotowanej prezentacji. Możesz je też spisać na</p>

godz.	czy opcjonalne	temat	wyjaśnienie	podpowiedzi dla organizatorów
			<ul style="list-style-type: none"> zapoznanie uczestników/uczestniczek spotkania z tematem ubóstwa energetycznego; jego wielowymiarowością, licznymi problemami, które się na niego składają i z niego wynikają, zapoznanie uczestników/uczestniczek z propozycjami rozwiązań, jak również wymyślenie wraz z uczestnikami/uczestniczkami propozycji rozwiązań problemu ubóstwa energetycznego, wskazanie przez uczestników/uczestniczki najlepszych rozwiązań problemu ubóstwa energetycznego. <p>Następnie zaprezentuj całościową koncepcję narady obywatelskiej o kosztach energii i podkreśl, że jest ona częścią większego, ogólnopolskiego procesu. Zaznacz istotność tego spotkania i wkład osób w nim uczestniczących w poszukiwaniu rozwiązań (np. informując, że podsumowanie narad lokalnych będzie materiałem służącym do przygotowania ogólnopolskiego panelu obywatelskiego).</p> <p>Na koniec zaprezentuj plan dzisiejszego spotkania. Pokrótkę omów każdą z jego części. Wyraźnie zaznacz, kiedy będą przerwy.</p>	<p>flipcharcie.</p> <p>W tej części ważne jest, by osoby uczestniczące zrozumiały cel spotkania i poczuły, że biorą udział w ważnym procesie, więc staraj się opowiadać o nim prostymi słowami. Podczas przedstawiania celu i procesu kilkakrotnie dopytaj się grupy, czy wszystko jest zrozumiałe i jasne.</p>
<p>Skojarzenia z tematem ubóstwa energetycznego</p> <p>Celem tej części jest ukierunkowanie myślenia na temat ubóstwa energetycznego. Pierwsze skojarzenia mogą pomóc nam sprawdzić, co zebrana grupa wie o temacie, w którą stronę kieruje swoje wyobrażenia i gdzie widzi najważniejsze obszary zainteresowania.</p>				
15 minut	OPCJONALNE	Skojarzenia z tematem ubóstwa energetycznego	<p>Poproś grupę o powiedzenie, z czym kojarzy im się temat ubóstwa energetycznego. Jakie pierwsze słowa przychodzą na myśl? Daj chwilkę na zastanowienie i zbierz odpowiedzi. W zależności od możliwości i wielkości grupy, możesz:</p> <ul style="list-style-type: none"> zbierać odpowiedzi z sali i notować na kartce flipczartowej / tablicy rozdać kartki typu post-it, poprosić o zapisanie odpowiedzi, zebrać je i przykleić na widocznej dla wszystkich tablicy <p>Podsumuj tę część, pokazując różne skojarzenia, spróbuj odnaleźć</p>	<p>Pamiętaj, by przygotować sobie wcześniej miejsce na spisanie wyników. Warto też skorzystać ze wsparcia w zbieraniu głosów, podawaniu mikrofonu czy notowaniu. Projektową definicję ubóstwa energetycznego przedstaw na sam koniec, by nie ukierunkowywać wcześniej myślenia grupy - przyjmujemy, że temat jest bardzo</p>

godz.	czy opcjonalne	temat	wyjaśnienie	podpowiedzi dla organizatorów
			<p>powtarzające się lub dotyczące jednego wątku.</p> <p>Na zakończenie przedstaw definicję ubóstwa przyjętą w naszym projekcie: „Ubóstwo energetyczne to sytuacja, w której nie jesteśmy w stanie ogrzać mieszkania i w wystarczającym stopniu korzystać z urządzeń elektrycznych. Jest to ważny problem, który dotyka bezpośrednio aż 10% polskiego społeczeństwa, a pośrednie konsekwencje tego zjawiska – zła jakość powietrza czy obciążenie systemu ochrony zdrowia – dotyczą zdecydowanie szerszej grupy osób w Polsce”.</p> <p>Razem z grupą znajdź wspólne elementy i różnice z Waszymi skojarzeniami.</p>	<p>szeroki i może być różnie rozumiany; przyjęta przez nas definicja ma za zadanie jedynie uporządkowanie, uspołnienie myślenia, ale jak najbardziej dopuszcza interpretacje wynikające z indywidualnych doświadczeń uczestników/uczestniczek. W kolejnej części spotkania definicja ta zostanie raz jeszcze omówiona w nagraniach.</p>
<p>Nagranie: Czym jest ubóstwo energetyczne? + dyskusja: Celem tej części jest wprowadzenie teoretyczne do tematu ubóstwa energetycznego, z wykorzystaniem przygotowanych materiałów. Osoby uczestniczące w spotkaniu mogą zobaczyć problem z lotu ptaka i zapoznać się ze specyfiką sytuacji Polski. To też - dzięki czasowi na dyskusję - przestrzeń do refleksji na temat przyczyn ubóstwa energetycznego i lepszego zrozumienia jego złożoności.</p>				
25-60 minut		<p>Nagranie: Czym jest ubóstwo energetyczne? + dyskusja</p>	<p>(10 min) Odtwórz nagranie „Czym jest ubóstwo energetyczne?”, które definiuje problem ubóstwa energetycznego. Po jego odtworzeniu masz dwie możliwości:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wariant 1: (15 min) poproś o kilka komentarzy z sali i przeprowadź krótką dyskusję na temat refleksji • wariant 2: (30-45 min) podziel uczestników na mniejsze zespoły i poproś o wyznaczenie spośród zespołów jednej osoby do zanotowania wniosków. Zadaniem grupy jest dyskusja na temat tego, co usłyszeli. Warto dać kartkę do zanotowania refleksji, pytań i wątpliwości i poprosić o wyznaczenie spośród zespołów jednej osoby do zanotowania wniosków. Jeśli czas na to pozwoli, warto rozmowy przy stolikach podsumować na forum. <p>Podziękuj za tę część. Zapowiedz, że następna dotyczyć będzie tego, jak sobie radzić z problemem ubóstwa energetycznego.</p> <p>Przykładowe pytania do zadania w tej części:</p>	<p>Nagranie jest zagnieżdżone w udostępnionej na stronie www.prezentacji - sprawdź przed spotkaniem, czy masz dostęp do internetu, by odtworzyć film. Jeśli na sali nie ma dostępu do internetu, możesz ściągnąć nagranie i odtworzyć z komputera.</p> <p>Warto też przed spotkaniem i sprawdzić jakość nagrania, a na sali upewnić się, że sprzęt (komputer i nagłośnienie) działa.</p> <p>Wybór wariantu definiuje, jak przygotować salę (ustawienie krzesel, stolików) i zespół do jego prowadzenia - podpowiedzi znajdziesz w poradniku „10 kroków dobrej narady...”</p>

godz.	czy opcjonalne	temat	wyjaśnienie	podpowiedzi dla organizatorów
			<ul style="list-style-type: none"> • Czy to, co Państwo zobaczyli, jest zgodne z Państwa wyobrażeniem na temat problemu ubóstwa energetycznego? • Czy widzą Państwo zobrazowane problemy w swoim otoczeniu? • Co Państwa najbardziej zdziwiło? • Co wydaje się z Państwa punktu widzenia najważniejsze? • Czy dostrzegają Państwo przejawy problemu w naszej gminie? 	<p>Pamiętaj - staraj się dobrze nazwać grupę osób, których najbardziej dotyczy problem ubóstwa energetycznego i skupiaj uwagę osób uczestniczących wokół problemów osób w kryzysie ubóstwa energetycznego.</p>
<p>Diagnoza problemu w samorządzie - prezentacja, wystąpienie, pytania: Ta część ma na celu pokazanie uczestnikom/czkom, jak problem ubóstwa energetycznego wygląda w samorządzie: kogo dotyka, gdzie są największe wyzwania, jakie rozwiązania są dostępne obecnie. Z jednej strony ważny jest aspekt edukacyjno-informacyjny, z drugiej zaś - jeśli będziecie rozmawiać o rozwiązaniach, łatwiej będzie szukać i skupiać się na tych, które wpasowują się w najbardziej palące problemy samorządu.</p>				
30-60 minut	OPCJONALNE	Diagnoza problemu w samorządzie - prezentacja, wystąpienie, pytania	<p>(15 min) Zaproś ekspertów/ekspertki do przedstawienia problemu ubóstwa energetycznego z punktu widzenia samorządu. W tej części pokaż statystyki, główne problemy i stosowane przez samorząd rozwiązania. To może być seria krótszych wystąpień lub jedno dłuższe.</p> <p>Po prezentacji:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wariant 1: (15 min) przeprowadź dyskusję na temat refleksji, prosząc o komentarze z sali i adresując pytania do prezentujących diagnozę • Wariant 2: (25 - 45 min) podziel uczestników na kilka grup, prosząc o zastanowienie się nad usłyszonymi zagadnieniami, dyskusje i zebranie pytań do osób prowadzących (10 min.). Następnie przeprowadź dyskusję na temat refleksji, prosząc o komentarze z sali i adresując pytania do prezentujących diagnozę, <p>Przykładowe pytania do zadania w tej części:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Czy mają Państwo do tych prezentacji jakieś pytania? • Czy coś Państwa szczególnie zdziwiło? 	<p>Upewnij się, że wszystkie osoby występujące (jeśli jest ich więcej) wiedzą, co mają po kolei powiedzieć i przetestowały swoje prezentacje oraz wiedzą, jak technicznie obsługiwać sprzęt.</p>

godz.	czy opcjonalne	temat	wyjaśnienie	podpowiedzi dla organizatorów
			<ul style="list-style-type: none"> • Czy coś było niezrozumiałe? • Czy dostrzegają Państwo przejawy pokazanego problemu w swoim otoczeniu? 	
<p>Diagnoza - perspektywa indywidualna: Celem tej części jest rozmowa o indywidualnych problemach - co ubóstwo energetyczne znaczy dla różnych typów osób (person) - nazwanych i ukonkretnionych. Dzięki opowieści o personach, osobom uczestniczącym łatwiej będzie zrozumieć, z czym mierzą się osoby w kryzysie ubóstwa energetycznego. Z jednej strony to dodatkowy element pokazywania problemu i najważniejszych jego cech w polskim kontekście, z drugiej - to także przybliżenie go i uzmysłowienie, że dotyka on konkretnych osób, być może nawet uczestników/czek spotkania. Ta część służy edukacji, ale ma także ułatwić dyskusję nad potrzebami i rozwiązaniami.</p>				
30-90 minut	OPCJONALNE	Diagnoza - perspektywa indywidualna	<p>(5 min) Zapowiedz nową część: Statystyczny szeroki obraz problemu warto uzupełnić o bardziej indywidualną perspektywę osób dotkniętych ubóstwem energetycznym. Porozmawiaj z osobami uczestniczącymi o tej indywidualnej perspektywie. Możesz tę rozmowę przeprowadzić w wersji krótkiej lub dłuższej:</p> <p>(10 min) Zaprezentuj przygotowane plansze „PERSON”: pokaż je i rozdaj wydruki osobom oraz opowiedz pokrótce, jaki obraz ubóstwa jest w Polsce: Porozmawiajmy o przykładowych sytuacjach życiowych osób, których dotknął problem ubóstwa energetycznego. Wytłumacz, że to nie są prawdziwe postaci i rodziny, ale na potrzeby tej części są nadane im określone cechy oraz charakterystyki. Na forum pokrótce omów każdą z czterech rodzin (streszczając zawarty na karcie opis), a potem daj czas na przeczytanie opisów grupie. Następnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wariant 1: (10 min) Porozmawiajcie na forum o personach i ich problemach. Zapytaj o osobistą perspektywę i najbliższe otoczenie, w jakim żyją uczestnicy, a także perspektywę samorządu. Dopytaj o refleksje, pierwsze pomysły na rozwiązania i uwagi, które zanotuj na tablicy. • Wariant 2: (25-70 min) Podziel osoby uczestniczące na cztery zespoły (lub wielokrotność czterech, jeśli osób na sali jest więcej), rozdaj 	<p>W tym zadaniu wykorzystasz wydrukowane plansze „PERSON” (są one dostępne na stronie projektu). Warto wydrukować więcej sztuk, na wypadek gdyby osoby uczestniczące trzeba było rozdzielić na więcej grup.</p> <p>Plansze zawierają dużo tekstu, warto więc rozdać je osobom uczestniczącym i dać czas na spokojne przeczytanie.</p> <p>Pracując w grupach, możesz od razu rozdać każdemu z zespołów wszystkie cztery plansze person lub podzielić grupy tak, by każda pracowała tylko nad jedną (i np. przenosić uczestników między stolikami, by konsekwentnie rozmawiali o kolejnych). Ważne, by dać osobom uczestniczącym przestrzeń do dowiedzenia się o wszystkich personach - jeśli ze względu na ograniczony czas nie dajesz czasu na taką rotacyjną formułę, zadbaj, by opowiedzieć o</p>

godz.	czy opcjonalne	temat	wyjaśnienie	podpowiedzi dla organizatorów
			<p>każdej grupie po jednym arkuszu z „PERSONA” i coś do pisania. Każda grupa zajmie się jedną personą. Przydziel liderów/rki, którzy będą spisywać refleksje, uwagi i propozycje dodatkowych cech, wynikających z lokalnego kontekstu - można je notować na planszy, na przyklejonych do planszy post-itach lub na osobnej kartce. W zależności od dostępnego czasu, daj możliwość przenoszenia się do innych stolików lub poproś o wybranie jednego.</p> <p>(5 min) Na koniec poświęć kilka minut na podsumowanie dyskusji i zebranie pierwszych pomysłów na rozwiązania, które zanotuj na tablicy.</p> <p>Przykładowe pytania do zadania w tej części:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Co Państwo myślą o zaprezentowanych przykładach? ● Czy są one zgodne z tym, jak Państwo widzą problem w swojej okolicy i ogólnie - w gminie? ● Czy podobne problemy dostrzegają Państwo w swoim najbliższym otoczeniu? Czy któraś grupa osób jest - Państwa zdaniem - w tej gminie szczególnie narażona na problem ubóstwa energetycznego? ● Czy jakieś kwestie wymagają jeszcze poruszenia i dodania? ● Czy mają Państwo jakieś pierwsze pomysły na rozwiązania dla poszczególnych person? <p>Podziękuj za tę część i za pierwsze pomysły na rozwiązania. Zapowiedz, że następna część dotyczyć będzie tego, jak radzić sobie z problemem ubóstwa energetycznego.</p>	<p>wszystkich personach w podsumowaniu.</p> <p>Pamiętaj, że wśród osób uczestniczących mogą być takie, których problem ubóstwa energetycznego dotyka osobiście, należy więc wystrzegać się ocenego słownictwa, nie powielać stereotypów, być otwartym na różne, czasem trudne osobiste historie.</p>
15 minut	OPCJONALNE	ew. podsumowanie , zamknięcie dnia	Jeśli spotkanie jest dwudniowe zarezerwuj sobie czas na podsumowanie tego, co już udało Wam się zrobić. Pokaż, co udało się wypracować w ciągu całego dnia i daj przestrzeń uczestnikom/czkom na podzielenie się swoimi wrażeniami. Przypomnij o następnym dniu spotkania i zachęć osoby do wzięcia w nim udziału.	

godz.	czy opcjonalne	temat	wyjaśnienie	podpowiedzi dla organizatorów
10 minut	OPCJONALNE	ew. otwarcie drugiego dnia spotkania	Jeśli spotkanie jest dwudniowe - na początku drugiego dnia zrób krótki wstęp do spotkania. Przypomnij, co udało się wypracować pierwszego dnia i przedstaw plan spotkania na dzisiaj.	
<p>Nagranie: Rozwiązania dla zmniejszenia ubóstwa energetycznego + dyskusja Ta część ma na celu zapoznanie uczestników i uczestniczek z istniejącymi rozwiązaniami i dobrymi praktykami dotyczącymi gospodarowania energią. Jest to część informacyjno-edukacyjna, która z jednej strony pokazuje co każdy i każda z nas może zrobić w swoim domu i okolicy, żeby poradzić sobie z problematyką ubóstwa energetycznego, a z drugiej wprowadza ona osoby uczestniczące do następnej części - generowania nowych rozwiązań dla tego problemu. W tej części uczestnicy i uczestniczki mają więc okazję podać pomysły na wsparcie w udźwignięciu coraz wyższych rachunków za energię, jak również poznać systemowe rozwiązania radzenia sobie z coraz wyższymi kosztami energii i ubóstwem energetycznym.</p>				
25-35 minut		Nagranie: Rozwiązania dla zmniejszenia ubóstwa energetycznego + dyskusja	<p>(10 min) Odtwórz nagranie „Rozwiązania dla zmniejszenia ubóstwa energetycznego”, które przedstawia rozwiązania i dobre praktyki dotyczące gospodarowania energią i radzenia sobie problemem ubóstwa energetycznego na różnych poziomach: od tych, które można wprowadzić samemu, po te, które wymagają systemowych rozwiązań na poziomie krajowym czy Unii Europejskiej. Po odtworzeniu nagrania otwórz dyskusję, która w zależności od możliwości, może być krótsza lub dłuższa:</p> <p>(15 - 25 min) Otwórz dyskusję na forum o rozwiązaniach, o których mówili eksperci/ki w nagraniu. Zastanówcie się, które z tych rozwiązań sprawdziłyby się u Was w samorządzie oraz indywidualnie. Zanotujcie je na tablicy. Jeśli na sali są osoby, które z ramienia samorządu mogą odnieść się do rozwiązań (ocenić ich możliwości wdrożenia, powiedzieć o ich kosztach czy wskazać, co trzeba by jeszcze zrobić, żeby jakieś rozwiązanie mogło być wdrożone) - oddajcie im głos.</p> <p>Przykładowe pytania do zadania w tej części:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Co Państwo myślą o tych rozwiązaniach? • Czy wcześniej słyszeli Państwo o podobnych pomysłach? Czy stosują Państwo któreś z nich? • Które z tych rozwiązań sprawdziłoby się w Waszej gminie? Dlaczego? 	<p>Nagranie jest zagnieżdżone w udostępnionej na stronie www prezentacji - sprawdź przed spotkaniem, czy masz dostęp do internetu, by odtworzyć film. Jeśli na sali nie ma dostępu do internetu, możesz ściągnąć nagranie ze strony www i odtworzyć z komputera.</p>

godz.	czy opcjonalne	temat	wyjaśnienie	podpowiedzi dla organizatorów
			<ul style="list-style-type: none"> • Co Państwa zdziwiło? • Co wydaje się Państwu najlepszym (najpilniejszym, najbardziej potrzebnym) rozwiązaniem z punktu widzenia sytuacji Waszego samorządu? Dlaczego? 	
<p>Pogłębienie dyskusji o rozwiązaniach: Celem tej części jest pogłębienie wcześniejszej dyskusji: omówienie zaproponowanych rozwiązań dotyczących problemu ubóstwa energetycznego i wygenerowanie nowych. Uczestniczki i uczestnicy mają na tym etapie podstawową wiedzę o tym, na czym ten problem polega, kogo dotyczy i jakie istnieją już sposoby radzenia sobie z nim. Teraz mają okazję do dyskusji na temat przygotowanych propozycji, nowych pomysłów i zastanowienia się, co sprawdziłoby się u nich w domu czy w ich samorządzie. Mogą opowiedzieć o swoich indywidualnych potrzebach, ale też poznać perspektywę innych osób uczestniczących w spotkaniu. Ta część kończy się głosowaniem nad priorytetowymi rekomendacjami dla dalszej polityki na poziomie samorządu - to może być dla lokalnych władz i instytucji ważna wskazówka, czego oczekują mieszkańcy i mieszkanki.</p>				
40-120 minut		Pogłębienie dyskusji o rozwiązaniach	<p>Zapowiedz, że w tej części pogłębimy dyskusję o rozwiązaniach i dobrych praktykach. W zależności od tego, ile chcesz poświęcić czasu na tę część, możesz dodać część poświęconą wypracowywaniu pomysłów przez grupę lub przejść od razu do dyskusji w oparciu o przygotowane przez nas materiały.</p> <ul style="list-style-type: none"> • [OPCJONALNIE]: (30 min) wykorzystaj tablicę typu flipchart lub karteczki post-it do przeprowadzenia burzy mózgów dotyczącej rozwiązań, które uczestnicy/czki proponują - zarówno w perspektywie indywidualnej, jak w kontekście samorządu, kraju czy UE. Rozdaj każdej osobie po kilka karteczek lub poproś o zastanowienie i notuj pomysły samodzielnie. Zbierz pomysły w jednym miejscu (na kartce lub ścianie) i daj możliwość zebranych na przedyskutowanie tych rozwiązań. Możecie pracować w grupach lub prowadzić dyskusję na forum. • (35-90 min) Podziel osoby uczestniczące na cztery zespoły (lub wielokrotność czterech, jeśli osób na sali jest więcej), rozdaj każdej grupie po jednej z czterech plansz „ROZWIĄZAŃ” i coś do pisania. Każda grupa dostaje zadanie zajęcia się jednym z tematów: rozwiązania indywidualne, w samorządzie, krajowe, na poziomie UE. Przydziel liderów/ki, które będą spisywać refleksje, uwagi i 	<p>W tym zadaniu wykorzystasz wydrukowane plansze „ROZWIĄZANIA” (są one dostępne na stronie projektu).</p> <p>Jeśli masz czas i możliwości, możesz rozpocząć tę część od włączenia grupy do proponowania własnych rozwiązań (fragment zaznaczony jako [OPCJONALNIE] - jest to dodatkowa, nieobowiązkowa część, ale mogąca przynieść ciekawe wnioski.</p> <p>Pamiętaj - prowadząc dyskusję skup się przede wszystkim na szukaniu rozwiązań dla osób w kryzysie ubóstwa energetycznego i nakierowuj na tę grupę osoby uczestniczące. Dość naturalnie rozmowy potrafią schodzić na szerszą grupę problemów, z którymi borykają się wszyscy: wzrastające koszty energii, ceny paliw itd.</p>

godz.	czy opcjonalne	temat	wyjaśnienie	podpowiedzi dla organizatorów
			<p>propozycje dodatkowych rozwiązań. W zależności od dostępnego czasu, daj możliwość przenoszenia się do innych stolików lub poproś o wybranie jednego. Na koniec możesz poświęcić 5-10 minut na podsumowanie tych dyskusji na forum.</p> <ul style="list-style-type: none"> • (5 min) Zachęć osoby uczestniczące do wybrania rozwiązań priorytetowych, które należałoby wdrażać i rozpowszechniać na każdym z poziomów (indywidualnym, samorządowym, regionalnym oraz krajowym i unijnym). W tym celu poproś o podejście do plansz, nad którymi przed chwilą pracowały i o oddanie głosu przy trzech priorytetowych ich zdaniem rozwiązaniach. <p>Przykładowe pytania do zadania w tej części:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Które rozwiązania Państwo sami stosują? • Które rozwiązania są Państwa zdaniem kluczowe, aby niwelować problem ubóstwa energetycznego w Polsce? • Które z rozwiązań na poziomie indywidualnym, samorządowym, regionalnym, krajowym i unijnym są Państwa zdaniem najbardziej efektywne dla zmniejszenia problemu ubóstwa energetycznego? • Co należałoby zrobić w pierwszej kolejności, a co w drugiej, trzeciej...? 	<p>Wracaj więc cały czas do pytań o to, które z rozwiązań adresowane są faktycznie do grupy osób najbardziej potrzebujących wsparcia (zdefiniowanej wcześniej podczas spotkania).</p>
<p>Werdykt po naradzie: Ta część służy zebraniu opinii wszystkich osób biorących udział w procesie, żeby określić preferencje obywateli/ek dotyczące kierunku rozwoju energetycznego Polski i rozwiązań, które według uczestników/czek najlepiej odpowiadają na problem ubóstwa energetycznego. Dzięki ankiecie, którą wypełnią wszystkie osoby biorące udział w naradach w Polsce, będziemy w stanie określić preferowane przez uczestników narad lokalnych kierunki rozwoju Polski w tym temacie i zbadać ich podejście do proponowanych rozwiązań.</p>				
10 minut		Werdykt po naradzie	<p>Zapowiedz, że ta część stanowi indywidualne podsumowanie całego spotkania. Osoby uczestniczące mogą zapisać swoje priorytety związane z rozwiązaniami problemu ubóstwa energetycznego, a także ocenić samo spotkanie. Formularz zawiera też część z danymi społeczno-demograficznymi. Podkreśl, że to jest czas na osobisty werdykt osób uczestniczących i że będzie on stanowił wkład każdej z osób w ogólnopolski</p>	<p>W tym zadaniu wykorzystasz wydrukowane ankiety „Werdykt po naradzie obywatelskiej” (jest ona dostępna na stronie projektu).</p>

godz.	czy opcjonalne	temat	wyjaśnienie	podpowiedzi dla organizatorów
			<p>panel obywatelski o kosztach energii.</p> <p>Upředź, że formularz jest dość rozbudowany, ale jest czas na jego spokojne przeczytanie i wypełnienie.</p> <p>Rozdaj wydrukowane ankiety.</p>	
<p>Podsumowanie: Ta część zamyka spotkanie i z jednej strony ma na celu podsumowanie tego, co udało Wam się wypracować podczas tego dnia/dni, a z drugiej dostarcza zebranym informacji o tym, jakie są dalsze kroki w procesie „Narady obywatelskiej o kosztach energii” i gdzie można przeczytać o nich więcej. Ostatni slajd, który możecie uzupełnić sami, ma na celu dostarczenie zebranym informacji dotyczących ich najbliższego środowiska: tego, kto zajmuje się tematem ubóstwa energetycznego w okolicy i do kogo można się zwrócić po informacje/pomoc, jeśli zajdzie taka potrzeba.</p>				
15 minut		Podsumowanie	<p>Na zakończenie spotkania podsumuj, co udało Wam się wypracować w ciągu tych kilku godzin/dni i podziękuj osobom uczestniczącym (i wypowiadającym się ekspert(k)om) za każdy głos i stanowisko. Wykorzystaj do tego przygotowaną przez nas prezentację. Z niej uczestnicy i uczestniczki dowiedzą się, gdzie mogą szukać informacji o całym procesie „Narady obywatelskiej o kosztach energii” i zobaczą, jakie są zaplanowane dalsze kroki.</p> <p>Ostatni slajd prezentacji zostawiamy pusty - uzupełnij go informacjami dotyczącymi Waszej okolicy/samorządu tak, żeby zebrane osoby wiedziały, gdzie mogą szukać informacji czy wsparcia w temacie ubóstwa energetycznego w swoim regionie. Jeśli jest jakieś lokalne miejsce/instytucja/organizacja, do której mogą się zgłosić w razie potrzeby czy trudnej sytuacji, podaj namiary na to miejsce.</p> <p>Upewnij się, że wszyscy uczestnicy uzupełnili i oddali ankietę podsumowującą.</p> <p>Powiedz, gdzie znajdzie się podsumowanie spotkania.</p>	<p>Ostatni slajd prezentacji będzie pusty - uzupełnij go przed spotkaniem informacjami i kontaktami do organizacji czy instytucji z Waszego regionu, które zajmują się tematem ubóstwa energetycznego i/lub mogą służyć wsparciem dla osób w trudnej sytuacji.</p> <p>Pamiętaj, by wcześniej przygotować informację, gdzie umieszczone zostanie podsumowanie spotkania (np. strona www gminy i/lub jej media społecznościowe).</p>

godz.	czy opcjonalne	temat	wyjaśnienie	podpowiedzi dla organizatorów
			Pożegnaj osoby uczestniczące i zamknij oficjalną część spotkania.	

NARADA LOKALNA organizowana oddolnie - wskazówki do scenariusza

Do tego scenariusza przydatne będą dodatkowe materiały. Podstawowym pomocnikiem, prowadzącym przez organizację narady jest „10 kroków dobrej narady. Przewodnik dla osób organizujących i moderujących naradę lokalną o kosztach energii”. Bardzo zachęcamy, by mieć go pod ręką i korzystać z niego na kolejnych etapach przygotowań i realizacji.

Inne niezbędne materiały:

Takie, które pomogą Ci przygotować się do spotkań:

- Poradnik „Narada obywatelska o kosztach energii – jak można się w nią włączyć i o czym będziemy rozmawiać?” – kompendium wiedzy o procesie i problemie ubóstwa energetycznego”

Takie, które wykorzystasz podczas narady - są one zaznaczone w scenariuszu **na niebiesko**:

- prezentacja powerpoint
- dwa nagrania: (1) Czym jest ubóstwo energetyczne?, (2) Rozwiązania dla zmniejszenia ubóstwa energetycznego
- dwa rodzaje plansz do ćwiczeń: (1) osoby, (2) rozwiązania

Poniżej znajdziesz jeden długi scenariusz, zawierający różne warianty, które zależą od Twoich możliwości (dostępność miejsca, moderatorów, liczby uczestników). Warianty oznaczają różną długość bloków aktywności (obecnie są w widełkach czasowych).

Do scenariusza trzeba dodać **przerwy**, które powinny być mniej więcej co 1,5 godziny.

Scenariusz
Otwarcie, przywitanie obecnych 5-10 minut
Dlaczego się spotykamy 10 minut
Nagranie: Czym jest ubóstwo energetyczne? + dyskusja 25-45 minut
Nagranie: Rozwiązania dla zmniejszenia ubóstwa energetycznego + dyskusja 25 minut
Pogłębienie dyskusji o rozwiązaniach 40-125 minut
Nagranie: Rozwiązania dla zmniejszenia ubóstwa energetycznego + dyskusja 25 minut
Pogłębienie dyskusji o rozwiązaniach 40-125 minut
Werdykt po naradzie 10 minut
Podsumowanie 10 minut
2,5 - 3,5 godz. (wliczając co najmniej 1 x 15 minut przerwy)

NARADA LOKALNA organizowana oddolnie - SCENARIUSZ

godz	temat	wyjaśnienia	podpowiedzi dla organizatorów
5-10 minut	otwarcie, przywitanie obecnych	<p>Przywitaj wszystkie osoby, które przybyły na spotkanie. Poproś o krótkie przedstawienie się: imię, nazwisko + ewentualnie funkcja. W zależności od wielkości grupy zdecyduj, czy dasz możliwość każdej z osób na przedstawienie się, czy tylko przedstawiś jako moderator/moderatorka osoby pełniące określone funkcje na spotkaniu - przy dużej grupie (powyżej 20 osób) przedstawianie się może zabrać więcej czasu i straci sens.</p> <p>Opisz pokrótce kwestie techniczne - jeśli dotyczą one Waszego spotkania:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● przestrzenie i strefy spotkania (strefę z napojami lub cateringiem, toalety) ● zdjęcia ● wsparcie techniczne, obecność wolontariuszy itd. <p>Określ pokrótce zasady spotkania:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● dobrowolność (każda osoba uczestniczy i wypowiada się na spotkaniu z własnej woli i w każdym jego momencie może je opuścić); ● mówienie pojedynczo (staramy się nie wchodzić sobie w słowo, zgłaszamy się z chęcią zabrania głosu); ● szacunek (szanujemy się nawzajem, nie oceniamy siebie, odnosimy się jedynie do wypowiedzi danej osoby a nie niej samej); ● czas (pracujemy zgodnie z zaplanowanym i przedstawionym grupie harmonogramem). 	<p>Ważne, aby na początku krótko powiedzieć o roli moderatora/moderatorki, czyli osoby prowadzącej spotkanie. Jego/jej rolą jest to, aby spotkanie przebiegło zgodnie z harmonogramem i aby jego cel został osiągnięty. Taka osoba nie ocenia wypowiedzi, pomysłów, rozwiązań, stara się ułatwiać dyskusję.</p> <p>Jeżeli podczas spotkania będziesz robić zdjęcia lub wykonać jego streaming, zadbaj o to, by osoby uczestniczące wiedziały o tym i wyraziły na to zgodę pisemnie (np. podpisując się pod specjalnym oświadczeniem przy wejściu na spotkanie).</p> <p>Zasady spotkania dobrze spisać na flipcharcie, żeby móc się do nich odwoływać w trakcie. Pamiętaj, aby dopytać, czy osoby uczestniczące chciałyby uzupełnić listę zasad o jakąś dodatkową - ważne, by taka dodatkowa zasada spotkała się z akceptacją całej grupy.</p>
10 minut	dłaczego się spotykamy	<p>Przedstaw grupie cele spotkania:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● zapoznanie uczestników/uczestniczek spotkania z tematem ubóstwa energetycznego; jego wielowymiarowością, licznymi problemami, które się na niego składają i z niego wynikają, 	<p>Cele spotkania i opowieść o projekcie znajdziesz na slajdach przygotowanej prezentacji. Możesz je też spisać na flipcharcie.</p> <p>W tej części ważne jest, by osoby uczestniczące zrozumiały cel spotkania i poczuły, że biorą udział</p>

		<ul style="list-style-type: none"> ● zapoznanie uczestników/uczestniczek z propozycjami rozwiązań, jak również wymyślenie wraz z uczestnikami/uczestniczkami propozycji rozwiązań problemu ubóstwa energetycznego, ● wskazanie przez uczestników/uczestniczki najlepszych rozwiązań problemu ubóstwa energetycznego. <p>Następnie zaprezentuj całościową koncepcję narady obywatelskiej o kosztach energii podkreśl, że jest ono częścią większego, ogólnopolskiego procesu. Zaznacz istotność tego spotkania i wkład osób w nim uczestniczących w poszukiwanie rozwiązań (np. informując, że podsumowanie narad lokalnych będzie materiałem służącym do przygotowania ogólnopolskiego panelu obywatelskiego).</p> <p>Na koniec zaprezentuj plan dzisiejszego spotkania. Pokróćce omów każdą z jego części. Wyraźnie zaznacz, kiedy będą przerwy.</p>	<p>w ważnym procesie, więc staraj się opowiadać o nim prostymi słowami. Podczas przedstawiania celu i procesu kilkakrotnie dopytaj się grupy, czy wszystko jest zrozumiałe i jasne.</p>
<p>Nagranie: Czym jest ubóstwo energetyczne? + dyskusja: Celem tej części jest wprowadzenie teoretyczne do tematu ubóstwa energetycznego, z wykorzystaniem przygotowanych materiałów. Osoby uczestniczące w spotkaniu mogą zobaczyć problem z lotu ptaka i zapoznać się ze specyfiką sytuacji Polski. To też - dzięki czasowi na dyskusję - przestrzeń do refleksji na temat przyczyn ubóstwa energetycznego i lepszego zrozumienia jego złożoności.</p>			
<p>25-45 minut</p>	<p>Nagranie: Czym jest ubóstwo energetyczne? + dyskusja</p>	<p>(10 min) Odtwórz nagranie „Czym jest ubóstwo energetyczne?”, które definiuje problem ubóstwa energetycznego. Po jego odtworzeniu masz dwie możliwości:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● wariant 1: (15 min) poproś o kilka komentarzy z sali i przeprowadź krótką dyskusję na temat refleksji ● wariant 2: (10-30 min) podziel uczestników na mniejsze zespoły i poproś o wyznaczenie spośród zespołów jednej osoby do zanotowania wniosków. Zadaniem grupy jest dyskusja na temat tego, co usłyszeli. Warto dać kartkę do zanotowania refleksji, pytań i wątpliwości. Jeśli czas na to pozwoli, warto rozmowy przy stolikach podsumować na forum. <p>Podziękuj za tę część. Zapowiedz, że następna dotyczyć będzie tego, jak sobie radzić z problemem ubóstwa energetycznego.</p> <p>Przykładowe pytania do zadania w tej części:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Czy to, co Państwo zobaczyli jest zgodne z Państwa wyobrażeniem na temat problemu ubóstwa energetycznego? 	<p>Nagranie jest zagnieżdżone w udostępnionej na stronie www prezentacji - sprawdź przed spotkaniem, czy masz dostęp do internetu, by odtworzyć film. Jeśli na sali nie ma dostępu do internetu, możesz ściągnąć nagranie ze strony www i odtworzyć z komputera.</p> <p>Warto też przed spotkaniem i sprawdzić jakość nagrania, a na sali upewnić się, że sprzęt (komputer i nagłośnienie) działa.</p> <p>Wybór wariantu definiuje, jak przygotować salę (układ krzeseł, stolików) i zespół do jego prowadzenia - odpowiedzi znajdziesz w poradniku „10 kroków dobrej narady...”</p>

		<ul style="list-style-type: none"> • Czy widzą Państwo zobrazowane problemy w swoim otoczeniu? • Co Państwa najbardziej zdziwiło? • Co wydaje się z Państwa punktu widzenia najważniejsze? 	<p>Pamiętaj - staraj się dobrze nazwać grupę osób, których najbardziej dotyczy problem ubóstwa energetycznego i skupiaj uwagę osób uczestniczących wokół problemów osób w kryzysie ubóstwa energetycznego.</p>
OPCJONALNIE: PRZERWA KAWOWA			
<p>Nagranie: Rozwiązania dla zmniejszenia ubóstwa energetycznego + dyskusja: Ta część ma na celu zapoznanie uczestników i uczestniczek z istniejącymi rozwiązaniami i dobrymi praktykami dotyczącymi gospodarowania energią. Jest to część informacyjno-edukacyjna, która z jednej strony pokazuje, co każdy i każda z nas może zrobić w swoim domu i okolicy, żeby poradzić sobie z problematyką ubóstwa energetycznego, a z drugiej wprowadza ona osoby uczestniczące do następnej części - generowania nowych rozwiązań dla tego problemu. W tej części uczestnicy i uczestniczki mają więc okazję podać pomysły na wsparcie w udźwignięciu coraz wyższych rachunków za energię, jak również poznać systemowe rozwiązania radzenia sobie z coraz wyższymi kosztami energii i ubóstwem energetycznym.</p>			
25 minut	<p>Nagranie: Rozwiązania dla zmniejszenia ubóstwa energetycznego + dyskusja</p>	<p>(10 min) Odtwórz nagranie „Rozwiązania dla zmniejszenia ubóstwa energetycznego”, które przedstawia rozwiązania i dobre praktyki dotyczące gospodarowania energią i radzenia sobie z problemem ubóstwa energetycznego na różnych poziomach: od tych, które można wprowadzić samemu, po te, które wymagają systemowych rozwiązań na poziomie krajowym czy Unii Europejskiej. Po odtworzeniu nagrania otwórz dyskusję, która w zależności od możliwości, może być krótsza lub dłuższa:</p> <p>(15 min) Otwórz dyskusję na forum o rozwiązaniach, o których mówili eksperci/teki w nagraniu. Zastanówcie się, które z tych rozwiązań sprawdziłyby się u Was w samorządzie oraz indywidualnie. Zanotujcie je na tablicy lub wspólnej kartce i porozmawiajcie, czy byłyby one możliwe do wdrożenia i jakiej pracy by wymagały.</p> <p>Przykładowe pytania do zadania w tej części:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Co Państwo myślą o tych rozwiązaniach? • Czy wcześniej słyszeli Państwo o podobnych pomysłach? Czy stosują Państwo któreś z nich? • Które z tych rozwiązań sprawdziłoby się w Państwa społeczności? Dlaczego? • Co wydaje się Państwu najlepszym (najpilniejszym, najbardziej potrzebnym) rozwiązaniem z punktu widzenia sytuacji Państwa 	<p>Nagranie jest zagnieżdżone w udostępnionej na stronie www prezentacji - sprawdź przed spotkaniem, czy masz dostęp do internetu, by odtworzyć film. Jeśli na sali nie ma dostępu do internetu, możesz ściągnąć nagranie ze strony www i odtworzyć z komputera.</p>

		społeczności? Dlaczego?	
<p>Pogłębienie dyskusji o rozwiązaniach: Celem tej części jest pogłębienie wcześniejszej dyskusji: omówienie zaproponowanych rozwiązań dotyczących problemu ubóstwa energetycznego i wygenerowanie nowych. Uczestniczki i uczestnicy mają na tym etapie podstawową wiedzę o tym, na czym ten problem polega, kogo dotyczy i jakie istnieją już sposoby radzenia sobie z nim. Teraz mają okazję do dyskusji na temat przygotowanych propozycji, nowych pomysłów i zastanowienia się co sprawdziłoby się u nich w domu czy w ich samorządzie. Mogą opowiedzieć o swoich indywidualnych potrzebach, ale też poznać perspektywę innych osób uczestniczących w spotkaniu. Tą część można zakończyć głosowaniem nad priorytetami dla dalszej polityki na poziomie samorządu - to może być dla władza ważna wskazówka czego oczekują mieszkańcy i mieszkanki. Jednocześnie jednak została pozostawiona jako opcja, zdajemy sobie sprawę, że nie zawsze jest przestrzeń na otwieranie takiej dyskusji.</p>			
40-125 minut	Pogłębienie dyskusji o rozwiązaniach	<p>Zapowiedź, że w tej części pogłębimy dyskusję o rozwiązaniach i dobrych praktykach. W zależności ile chcesz poświęcić czasu na tę część, możesz dodać część poświęconą wypracowywaniu pomysłów przez grupę lub przejść od razu do dyskusji w oparciu o przygotowane przez nas materiały:</p> <ul style="list-style-type: none"> • [OPCJONALNIE]: (30 min) wykorzystaj tablicę typu flipchart lub karteczki post-it do przeprowadzenia burzy mózgów dotyczącej rozwiązań, które uczestnicy/czki proponują - zarówno w perspektywie indywidualnej, jak w kontekście samorządu, kraju czy UE. Rozdaj każdej osobie po kilka karteczek lub poproś o zastanowienie i notuj pomysły samodzielnie. Zbierz pomysły w jednym miejscu (na kartce lub ścianie) i daj możliwość zebranych na przedyskutowanie tych rozwiązań. Możecie pracować w grupach lub prowadzić dyskusję na forum. • (35-90 min) Podziel osoby uczestniczące na cztery zespoły (lub wielokrotność czterech, jeśli osób na sali jest więcej), rozdaj każdej grupie po jednej z czterech plansz „ROZWIĄZAN” i coś do pisania. Każda grupa dostaje zadanie zajęcia się jednym z tematów: rozwiązania indywidualne, w samorządzie, krajowe, na poziomie UE. Przydziel liderów/ki, które będą spisywać refleksje, uwagi i propozycje dodatkowych rozwiązań. W zależności od dostępnego czasu, daj możliwość przenoszenia się do innych stolików lub poproś o wybranie jednego. Na koniec możesz poświęcić 5-10 minut na podsumowanie tych dyskusji na forum. • (5 min) Zachęć osoby uczestniczące do wybrania rozwiązań priorytetowych, które należałoby wdrażać i rozpowszechniać na każdym z poziomów (indywidualnym, samorządowym, regionalnym oraz krajowym i unijnym). W tym celu poproś o podejście do plansz, nad którymi przed chwilą pracowały i o oddanie głosu przy trzech priorytetowych ich zdaniem rozwiązaniach. 	<p>W tym zadaniu wykorzystasz wydrukowane plansze „ROZWIĄZANIA” (są one dostępne na stronie projektu).</p> <p>Jeśli masz czas i możliwości, możesz rozpocząć tę część od włączenia grupy do proponowania własnych rozwiązań (fragment zaznaczony jako [OPCJONALNIE] - jest to dodatkowa, nieobowiązkowa część, ale mogąca przynieść ciekawe wnioski.</p> <p>Pamiętaj - prowadząc dyskusję skup się przede wszystkim na szukaniu rozwiązań dla osób w kryzysie ubóstwa energetycznego i nakierowuj na tę grupę osoby uczestniczące. Dość naturalnie rozmowy potrafią schodzić na szerszą grupę problemów, z którymi borykają się wszyscy obywatele: wzrastające koszty energii, cen paliw itd. Wracaj więc cały czas do pytań o to, które z rozwiązań adresowane są faktycznie do grupy osób najbardziej potrzebujących wsparcia (zdefiniowanej wcześniej podczas spotkania).</p>

		<p>Przykładowe pytania do zadania w tej części:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Które rozwiązania Państwo sami stosują? • Które rozwiązania są Państwa zdaniem kluczowe, aby niwelować problem ubóstwa energetycznego w Polsce? • Które z rozwiązań na poziomie indywidualnym, samorządowym, regionalnym, krajowym i unijnym są Państwa zdaniem najbardziej efektywne dla zmniejszenia problemu ubóstwa energetycznego? • Co należałoby zrobić w pierwszej kolejności, a co w drugiej, trzeciej...? 	
<p>Werdykt po naradzie: Ta część służy zebraniu opinii wszystkich osób biorących udział w procesie, żeby określić preferencje obywateli/ek dotyczące kierunku rozwoju energetycznego Polski i rozwiązań, które według uczestników/czek najlepiej odpowiadają na problem ubóstwa energetycznego. Dzięki ankiecie, którą wypełnią wszystkie osoby biorące udział w naradach w Polsce, będziemy w stanie określić preferowane przez uczestników narad lokalnych kierunki rozwoju Polski w tym temacie i zbadać ich podejście do proponowanych rozwiązań.</p>			
10 minut	Werdykt po naradzie	<p>Zapowiedz, że ta część stanowi indywidualne podsumowanie całego spotkania. Osoby uczestniczące mogą zapisać swoje priorytety związane z rozwiązaniami problemu ubóstwa energetycznego, a także ocenić samo spotkanie. Formularz zawiera też część z danymi społeczno-demograficznymi. Podkreśl, że to jest czas na osobisty werdykt osób uczestniczących i że będzie on stanowił wkład każdej z osób w ogólnopolski panel obywatelski o kosztach energii.</p> <p>Uprzedź, że formularz jest dość rozbudowany, ale jest czas na jego spokojne przeczytanie i wypełnienie.</p> <p>Rozdaj wydrukowane ankiety.</p>	<p>W tym zadaniu wykorzystasz wydrukowane ankiety „Werdykt po naradzie obywatelskiej” (jest ona dostępna na stronie projektu).</p>
<p>Podsumowanie: Ta część zamyka spotkanie i z jednej strony ma na celu podsumowanie tego, co udało Wam się wypracować podczas tego dnia, a z drugiej dostarcza zebranym informacji o tym, jakie są dalsze kroki w procesie „Narady obywatelskiej o kosztach energii” i gdzie można przeczytać o nich więcej. Ostatni slajd, który możecie uzupełnić sami, ma na celu dostarczenie zebranym informacji dotyczących ich najbliższego środowiska: tego, kto zajmuje się tematem ubóstwa energetycznego w ich okolicy i do kogo mogą się zwrócić po informacje/pomoc, jeśli zajdzie taka potrzeba.</p>			

10 minut	Podsumowanie	<p>Na zakończenie spotkania podsumuj, co udało Wam się wypracować w ciągu tych kilku godzin i podziękuj osobom uczestniczącym (i wypowiadającym się ekspert(k)om) za każdy głos i stanowisko. Wykorzystaj do tego przygotowaną przez nas prezentację. Z niej uczestnicy i uczestniczki dowiedzą się, gdzie mogą szukać informacji o całym procesie „Narady obywatelskiej o kosztach energii” i zobaczą, jakie są zaplanowane dalsze kroki.</p> <p>Ostatni slajd prezentacji zostawiamy pusty - uzupełnij go informacjami dotyczącymi Waszej okolicy/samorządu tak, żeby zebrane osoby wiedziały, gdzie mogą szukać informacji czy wsparcia w temacie ubóstwa energetycznego w swoim regionie. Jeśli jest jakieś lokalne miejsce/instytucja/organizacja, do której mogą się zgłosić w razie potrzeby czy trudnej sytuacji, podaj namiary na to miejsce.</p> <p>Upewnij się, że wszyscy uczestnicy uzupełnili i oddali ankietę podsumowującą.</p> <p>Powiedz, gdzie znajdzie się podsumowanie spotkania.</p> <p>Pożegnaj osoby uczestniczące i zamknij oficjalną część spotkania.</p>	<p>Ostatni slajd prezentacji będzie pusty - uzupełnij go przed spotkaniem informacjami i kontaktami do organizacji czy instytucji z Waszego regionu, które zajmują się tematem ubóstwa energetycznego i/lub mogą służyć wsparciem dla osób w trudnej sytuacji.</p> <p>Pamiętaj, by wcześniej przygotować informację gdzie umieszczone zostanie podsumowanie spotkania (np. strona www gminy lub jej media społecznościowe).</p>
----------	---------------------	---	---